

STUDIECENTRUM RECHTSPLEGING
TRAINING AND STUDY CENTRE FOR THE JUDICIARY

Project Het civiele vonnis

Een tussenstand

Inleiding

Sinds februari 2012 is een projectgroep bestaande uit Corrie ter Veer, lector civiel recht bij SSR, Lex van Gelder cursusmanager bij SSR, Hester Wichers Hoeth, stafjurist rechtbank Oost Nederland, en Willianne Loos onderwijskundige bij SSR, bezig met het ontwikkelen van een nieuwe cursus "Het civiele vonnis" voor rio's.

Aanleiding voor dit project was onder meer gelegen in het feit dat de thans bestaande cursussen op het gebied van het leren schrijven van civiele vonnissen niet meer geheel voldeden. Bovendien bestonden er twee verschillende cursussen, een voor de raio's en een voor de rio's, een onderscheid dat in de nieuwe initiële opleiding verdwijnt; vanaf het moment dat de nieuwe initiële opleiding gaat draaien spreken we alleen nog over rio's. Het is de bedoeling dat de cursus straks opgenomen wordt in de nieuwe initiële RIO-opleiding en daarnaast ook voor sectoroverstappers beschikbaar komt.

Een andere reden om de cursus Het civiele vonnis te herzien was de wens om ruim aandacht te geven aan een methode om een civiele zaak te leren analyseren die Joke Halk (senior rechter rechtbank Rotterdam/Dordrecht) heeft ontwikkeld en die in de praktijk succesvol is gebleken.

In het voorjaar van 2012 heeft de projectgroep enkele besprekingen gehad met als resultaat een conceptontwerp van de cursus, de datum 9 mei 2012 en een concept programma voor regionale leerteams, de datum 21 augustus 2012.

De belangrijkste uitgangspunten van de nieuwe initiële opleiding die in deze concepten al zijn verwerkt, zijn:

- veilig leerklimaat
- leren in teams = leren van elkaar
- het meer oefenen in het schrijven
- betere verbinding tussen cursus (leerteams) en werkplek
- intervisie onderdeel van de cursus laten zijn
- splitsing tussen de rol van opleider en beoordelaar
- eigen verantwoordelijkheid voor de opleiding

Voorts is getracht de criteria aan te houden die voor de nieuwe initiële leergang gelden:

- kwaliteit
- flexibiliteit
- didactisch vernieuwend
- aantrekkelijk

Intervisie

Omdat we ons afvroegen of, en zo ja, hoe intervisie onderdeel zou kunnen uitmaken van de nieuw op te zetten cursus hebben we contact gezocht met Desiree Pieters, (adviseur SSR op het gebied van intervisie) die ons bij deze vraag heeft begeleid. (zie hierna)

Klankbordgroep raio's

Uiteraard wilden we weten of we met onze plannen op de goede weg waren. Om hier wat meer over te leren en om draagvlak te creëren hebben we onze opzet voorgelegd aan zes collega's die thans de raio-opleiding volgen of net hebben doorlopen en die ruime ervaring hebben met het schrijven van civiele vonnissen, en aan een groep opleiders die meewerkten aan de "oude" cursussen Civiel vonnis.

De bijeenkomst met de (ex)raio's vond plaats op 30 augustus 2012. Aanwezig waren 6 raio's, van SSR zijde waren Corrie ter Veer, Lex van Gelder en Hester Wichers Hoeth bij de bijeenkomst aanwezig.

De raio's werden de volgende vragen ter beantwoording voorgelegd:

- a. wat is er thans goed aan het leren van een civiel vonnis;
- b. hoe zou het beter kunnen en wat is daarvoor nodig in de werkomgeving en bij SSR;
- c. waar is behoefte aan bij raio's, rio's?
- d. wat vraagt dit van de raio, de opleider, de opleidingsomgeving en het gerecht?
- e. wat gaan we leren en hoe?

Van de bijeenkomst is een verslag gemaakt. Zonder uitputtend te willen zijn volgt hier een kleine impressie van de reacties op onze plannen: Het leren door te doen zoals dat nu plaats vindt, moet worden gehandhaafd. Tijdens deze cursus moet aandacht worden besteed aan de methode van Joke Halk en moet met concrete voorbeelden worden geoefend. Het is ook leerzaam om, zoals nu ook gebeurt, zittingen te doen en dan zelf het concept te schrijven. De opleiders moeten betere faciliteiten krijgen (om op te leiden en om zelf opleid te worden) dan nu het geval is. Er moet eerder en meer

nadruk worden gelegd op het leren analyseren, daarna komt de techniek van het schrijven wel. De opleiding moet niet worden gebruikt als een instrument om opnieuw te selecteren. Een positieve grondhouding moet voorop staan: ervan uitgaan dat de rio het kan leren: "we gaan ervoor zorgen dat je het haalt".

De in te stellen leerteams moeten worden ingedeeld op basis van niveau/leerervaring. Als voordeel van regionale teams wordt zeer zeker de verbinding tussen het team en het werk op de rechtbank gezien. Een rio moet voelen "erbij te horen", moet worden beschouwd als een welkome collega die kan inspireren. Tot slot werd unaniem geoordeeld dat schrijven van een civiel vonnis een techniek is die te leren valt en dat het oefenen met analyseren en motiveren, stellen, betwisten en waarderen van bewijs nooit te veel kan plaats vinden.

Klankbordgroep docenten

Omdat we uiteraard ook benieuwd waren hoe de huidige docenten van de cursussen "civiel vonnis" over onze plannen dachten, hebben wij hen ook voor een overleg uitgenodigd. Met de uitnodiging hebben we voormelde concepten van 9 mei 2012 en 21 augustus 2012 meegestuurd en het verslag van de bijeenkomst met de raio's op 30 augustus 2012. We hebben de docenten geen vragen van tevoren ter beantwoording gegeven maar gestuurd op een vrije, losse discussie tijdens de bijeenkomst. Zes zeer ervaren docenten hebben gehoor gegeven aan de uitnodiging, van de zijde van SSR waren aanwezig Corrie ter Veer, Hanna de Jong, cursusmanager en Hester Wichers Hoeth.

Van de bijeenkomst is een verslag gemaakt. Wederom een korte impressie van de reacties.

De meerderheid van de opleiders ondersteunt het idee van het organiseren van leerteams maar benadrukt wordt dat geselecteerd moet worden op reeds opgedane ervaring. Een zekere werkdruk is gewenst, rio's moeten leren produceren, ze moeten leren een beslissing te nemen. Unaniem is men het er over eens dat het verwerven van kennis over stelplicht en bewijs(last) vóór het schrijven van vonnissen dient plaats te vinden. Er moet gewerkt worden met echte zaken. Het voordeel van een eindtoets is dat er druk staat op de cursus hetgeen goed werkt. Er moet voldoende tijd beschikbaar worden gesteld om op te leiden. Wellicht kan SSR dit als voorwaarde stellen bij de gerechten. Men vraagt zich wel af of het een goed idee is om opleiden en beoordelen van elkaar los te maken. Het loskoppelen van opleiden en beoordelen kan leiden tot een geformaliseerd systeem waarmee moeilijk te werken is. De kwaliteit van de opleiding moet in de gerechten zelf geborgd worden. Misschien is het gezien de verschillen in niveau van de binnenkomende rio's een goed idee de huidige rio cursus voorlopig in stand te houden. De junioren kunnen dan naar de leerambijeenkomsten. Het is eigenlijk wel vreemd dat er op dit moment zo'n lange opleiding bestaat zonder eindtoets.

Kick-off van de pilot

Het moment was aangebroken om onze ideeën in de praktijk te toetsen in een pilot. In dat kader hebben we Joke Halk bereid

gevonden om als docent met een aantal toekomstige rechters vier leerambijeenkomsten te houden. Doel van de pilot was met name het werken in leerteams te testen waarbij meteen de inzichtelijke methode die Joke heeft ontwikkeld om civiele zaken te analyseren door haar kon worden getest en toegepast. De rechtbanken Dordrecht en Rotterdam hebben aan deze pilot

belangeloos hun medewerking verleend.

Om draagkracht te creëren en bekendheid te geven aan de pilot en aan het project "Het civiele vonnis" heeft op 6 november 2012 in Rotterdam een kick-off plaats gevonden, waarvoor, naast de deelnemers aan de pilot, met name de docenten van de cursussen civiel vonnis en de opleiders in Rotterdam en Dordrecht waren uitgenodigd. Tijdens deze kick-off hebben we hen op de hoogte gesteld van onze plannen en ideeën. Desiree Pieters heeft

vervolgens een toelichting gegeven op het instrument intervisie en hoe intervisie zowel voor de toekomstige deelnemers aan de leerambijeenkomsten als voor de opleiders vorm kan krijgen.

Op de homepagina van SSR is aandacht gewijd aan [de pilot](#):

Intervisie in de pilot

Zoals hiervoor beschreven hebben we Desiree Pieters gevraagd ons te adviseren hoe wij intervisie kunnen invlechten in de leerambijeenkomsten. Haar advies was drie intervisiebijeenkomsten te houden rondom de leerambijeenkomsten zodat de bijeenkomsten elkaar in positieve zin kunnen beïnvloeden. Besloten werd de eerste intervisiebijeenkomst s 'ochtends voorafgaande aan de kick-off te houden, de tweede halverwege de pilot en de derde na afloop van de pilot. Margo Burghoorn, rechtbank 's Hertogenbosch heeft deze bijeenkomsten geleid. Gelijktijdig werd het aan de opleiders intervisie aangeboden maar helaas is dit niet van de grond gekomen. Omdat er op korte termijn gepland moest worden, was er geen ruimte in de agenda's van de opleiders meer te vinden. Onbekendheid met het instrument intervisie speelde zeker ook een rol.

De pilot

Zes rechters in opleiding met verschillende achtergrond en ervaring hebben meegedaan aan de pilot. Dit waren drie basisraio's die aan het einde van de civiele stage waren, twee interne doorstromers van de strafsector, waarvan één ook al ervaring had met het schrijven van kort geding vonnissen en de ander met het schrijven van bestuursrechtelijke beslissingen en een interne doorstomer van civiel die nog geen ervaring had met het schrijven van civiele beslissingen op tegenspraak.

De bijeenkomsten hebben plaats gevonden op 9 november, 16 november, 23 november en op 14 december 2012 en de afsluitende bijeenkomst was op 18 januari 2013. Namens SSR heeft Hester Wichers Hoeth de leerambijeenkomsten bijgewoond. Twee plaatselijke opleiders hebben één bijeenkomst bijgewoond. Ze hebben per mail hun ervaringen opgeschreven en nog wat tips en trucs gegeven met name over de opbouw van het niveau van de leerambijeenkomsten en het niveau van de te behandelen zaken. Op 6 november, 30 november 2012 en 18 januari 2013 hebben (ook) de intervisiebijeenkomsten plaats gevonden. Alle deelnemers hebben een evaluatie ingevuld, de resultaten ervan zijn op 18 januari 2013 besproken. Margo Burghoorn heeft een verslag van de intervisie gemaakt.

Evaluatie deelnemers pilot

Aan de deelnemers van de pilot is na afloop van de leerambijeenkomsten een aantal evaluatievragen voorgelegd. Een samenvatting van de antwoorden:

opzet van de leerteams:

De meerderheid vindt vijf leerambijeenkomsten, met tussen elk van de bijeenkomsten een periode van twee weken, een goede opzet.

In het algemeen vindt men het betrekken van lokale opleiders bij de leerambijeenkomsten nuttig, zo kan men leren wat de lokale werkwijzen en visie is en kunnen de eventuele verschillende werkwijzen op elkaar worden afgestemd.

Werkwijze leerteam

Alle deelnemers vinden de methode die Joke Halk gebruikt om zaken te leren analyseren een zeer bruikbare methode die bijdraagt aan een beter leerresultaat. Belangrijk hierbij is dat het niveau van de zaken passend is bij het niveau van de deelnemers en dat het niveau van de zaken toeneemt tijdens de leerambijeenkomsten.

Vooraf het gezamenlijk analyseren van zaken vond men erg leerzaam maar ook het persoonlijk krijgen van feedback op de concepten is erg nuttig.

Werkklimaat

Alle deelnemers benadrukken dat het succes van de leerambijeenkomsten staat en valt met de sfeer in de groep en de sfeer die

de docent weet te creëren. Het meeste wordt geleerd als de sfeer open en communicatief is.

Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en er moeten fouten kunnen worden gemaakt. De deelnemers moeten gestimuleerd worden, hun (deel)analyse en/of hun (deel)oplossing te geven en die van anderen van commentaar te voorzien zonder dat dit bedreigend wordt.

Zoals gezegd heeft de docent hier een grote rol in en hij of zij dient te bewaken dat als er lokale opleiders bijkomen, dit klimaat blijft gewaarborgd. Intervisie kan hier ook een grote rol in spelen, als er een of meer intervisiebijeenkomsten hebben plaats gevonden voordat het leerteam van start gaat kennen de diverse deelnemers elkaar al en ontstaat het gewenste opleidingsklimaat .

Resultaat bijwonen leerteam

Unaniem is men van mening dat het bijwonen van de leerteambijeenkomsten en het meedoen met het programma, bijdraagt aan het leren schrijven van een vonnis. Niet zozeer gaat de snelheid van schrijven omhoog maar wel de snelheid van het doorhebben waar de zaak om gaat. Door het onder de knie krijgen van de methode van Joke Halk leer je sneller een zaak te doorzien en bewust te zijn en te blijven welke stellingen relevant zijn, welke rechtsvraag beantwoord moet worden en hoe daar naar toe kan worden geredeneerd.

Ook het in groepsverband analyseren van een zaak werd als zeer leerzaam ervaren, met leert van elkaar en men leert dat er meerdere oplossingen mogelijk zijn.

Droeg intervisie bij aan het leren schrijven van een vonnis?

In het algemeen vond men dat niet, wel levert intervisie een bijdrage aan een goede open sfeer in de groep, die vervolgens dan weer bijdraagt aan een hoger (beter) leereffect van de bijeenkomsten.

Nog wat losse tips/opmerkingen van de deelnemers aan de pilot

- in de bijeenkomsten nog meer dan nu het geval was aandacht besteden aan de vertaalslag analyse motivering
- alle stukken van de zaken aan de deelnemers verstrekken, zo kan geleerd worden welke stukken relevant zijn en op welke stukken je geen acht hoeft te slaan
- altijd feedback op het huiswerk (hiervoor dus voldoende tijd inruimen voor de opleider(s))
- sfeer creëren waarin fouten gemaakt kunnen worden waarna die besproken kunnen worden
- liever niet eigen opleider als opleider in het leerteam waar je deel van uitmaakt

Tot slot is de deelnemers gevraagd welke cursussen/onderwerpen in ieder geval deel moeten uitmaken van de eerste twee landelijke cursusdagen:

- analysemethode Joke Halk
- stellen en bewijzen
- een vonnis pakken en dat van a tot z doornemen (wat zijn de feiten, wat is de vordering enz.)
- casusbehandeling
- bewijsrecht, basis
- bewijslastverdeling a.d.h.v. boek Margreet Ahsmann.

Wat de intervisie betreft geeft Margo Burghoorn aan , samengevat, dat de deelnemers vinden dat intervisie nuttig is in de opleiding tot rechter in zijn algemeenheid. De intervisie hoeft niet aan te sluiten bij het onderdeel civiel vonnis. Het is een aanvulling op de opleiding omdat je de gelegenheid krijgt even samen stil te staan bij hetgeen je hebt ingebracht. Dat werkt constructiever dan wanneer je alleen iets probeert op te lossen. Het komt de kwaliteit ten goede. Er komen andere meningen/oplossingen naar voren waardoor je een andere kijk kunt krijgen op hetgeen wat is ingebracht. Ook is het een bewustwordingsproces in een veilige omgeving met gelijken. Hoe kun je iets bespreekbaar maken, hoe ontvang en geef je op een goede manier feedback.

Gebleden is dat je bij de leden van de intervisiegroep gemakkelijker naar binnen loopt. De samenwerking onderling wordt daardoor beter. Het advies is om de eerste intervisiebijeenkomst van een leerwerkteam langer te laten duren, mogelijk een hele dag, omdat gebleden is dat die bijeenkomst cruciaal is voor de veiligheid en het vertrouwen in elkaar.

Conclusies

In het licht van het voorgaande en dan met name op basis van onze ervaringen met de pilot kunnen we concluderen dat de pilot een succes is gebleken op de volgende punten:

- werken in leerteams, je leert van en met elkaar, je leert dat er meerdere analyses mogelijk zijn en je leert dat domme vragen niet bestaan
- leren analyseren met behulp van de methode Halk blijkt goed te werken
- werken met echte zaken heeft een stimulerend effect
- leerteambijeenkomsten geografisch relatief dicht bij de werkplek van de deelnemers plaatsvinden werken goed, het is mogelijk bij een teamgenoot binnen te lopen om te "sparren"
- huiswerk doen waarop (altijd) gerichte feedback door de docent wordt gegeven.
- gebruik van intervisie met name aan het begin van de leerteambijeenkomsten om een veilig leerklimaat te scheppen.

Intervisie voor opleiders

Het is niet gelukt om intervisie voor opleiders in de pilot-fase van de grond te krijgen. Waarschijnlijk omdat de termijn waarop een en ander georganiseerd moest worden, te kort is geweest. Tijdens de kick-off hebben we geconstateerd dat veel collega's, en ook een aantal van de betrokken opleiders, nog onvoldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheden van het instrument intervisie. Wij menen echter dat, wil je het opleidingsklimaat voor de nieuwe initiële opleiding echt veranderen en huidige opleiders daarin mee krijgen, opleiders nadrukkelijk gefaciliteerd moeten worden. Intervisie is hierbij een onontbeerlijk instrument . Er zal veel meer moeten worden geïnvesteerd in het opleiden en faciliteren van opleiders dan tot nu toe het geval is.

Voorstel

In het licht van het voorgaande stellen de leden van de project-groep "Het civiele vonnis" voor om de cursus "Het civiele vonnis" zoals die nu wordt gegeven aan de raio's en de rio's om te bouwen tot één cursus bestaande uit twee centrale cursusdagen en daarna uit 5 leerteambijeenkomsten. Voorafgaande aan de (1e) leerteambijeenkomst dient een (1e)intervisiebijeenkomst plaats te vinden. De leerteambijeenkomsten dienen op regionaal niveau te worden georganiseerd met als docenten een combinatie van docenten die meewerken aan de tweedaagse centrale cursus en plaatselijke opleiders. Uitwerking van dit voorstel kan op korte termijn plaatsvinden.

Corrie ter Veer
Lex van Gelder
Willianne Loos
Hester Wichers Hoeth

01-03-2013